

Zróźnicowanie psychokulturowe świata

Tomasz A. Winiarczyk

5. Zróżnicowanie psychokulturowe świata

NA TEJ LEKCJI:

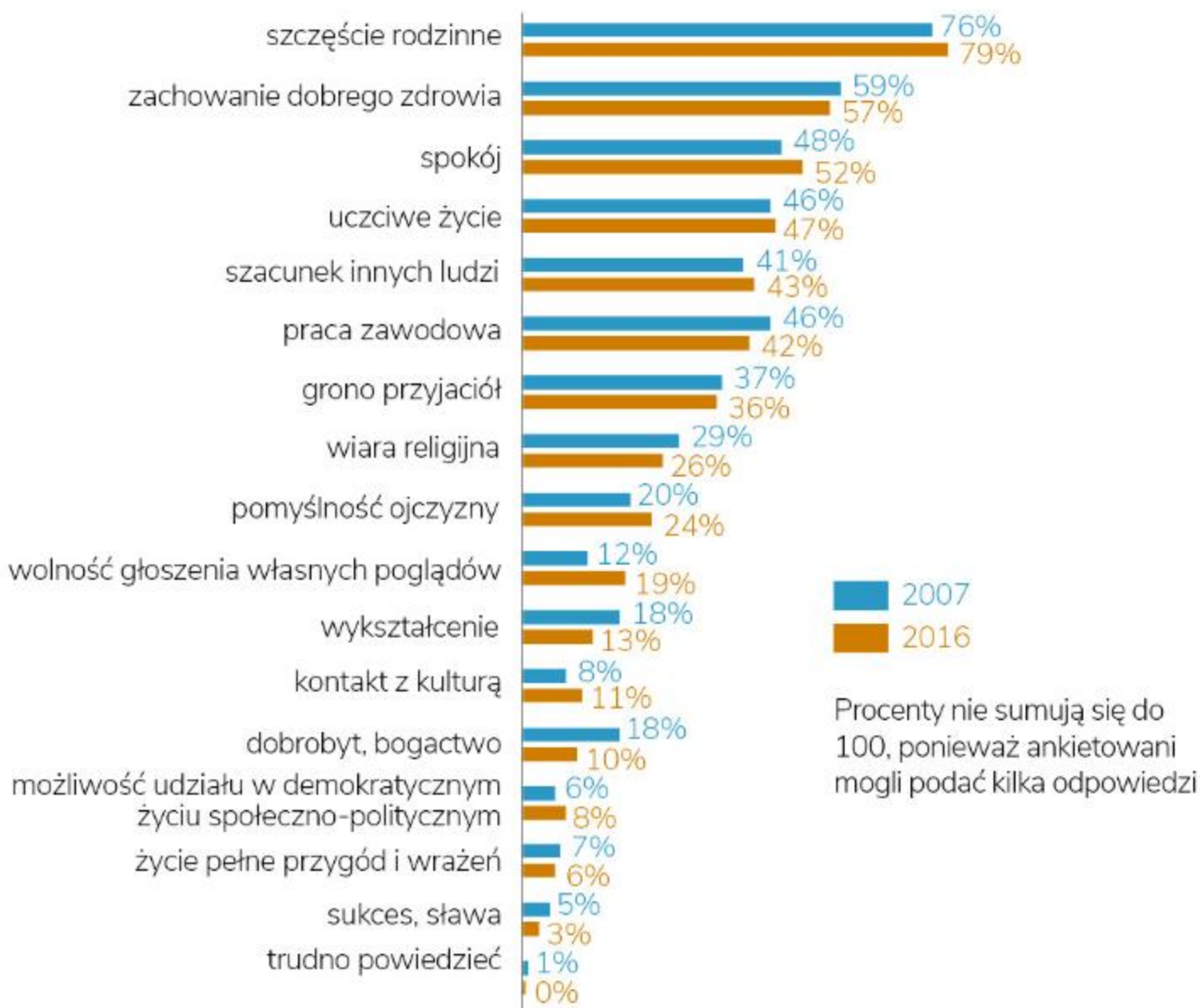
- poznasz wartości afirmowane w polskim społeczeństwie;
- nauczysz się przedstawiać wspólność i różnorodność wartości afirmowanych w społeczeństwach europejskich;
- przeanalizujesz cechy indywidualizmu i kolektywizmu w aspekcie psychospołecznym i instytucjonalnym;
- wykażesz zróżnicowanie psychokulturowe świata w aspekcie psychospołecznym i instytucjonalnym.

strona ankiety

ANKIETA - PYTANIE 1

Ludzie kierują się w życiu różnymi wartościami. Z podanej listy proszę wskazać 5 wartości, które uważa Pan(i) za najważniejsze w swoim codziennym życiu.

Co jest dla Pana(i) najważniejszą rzeczą w życiu, co stanowi dla Pana(i) jego sens?

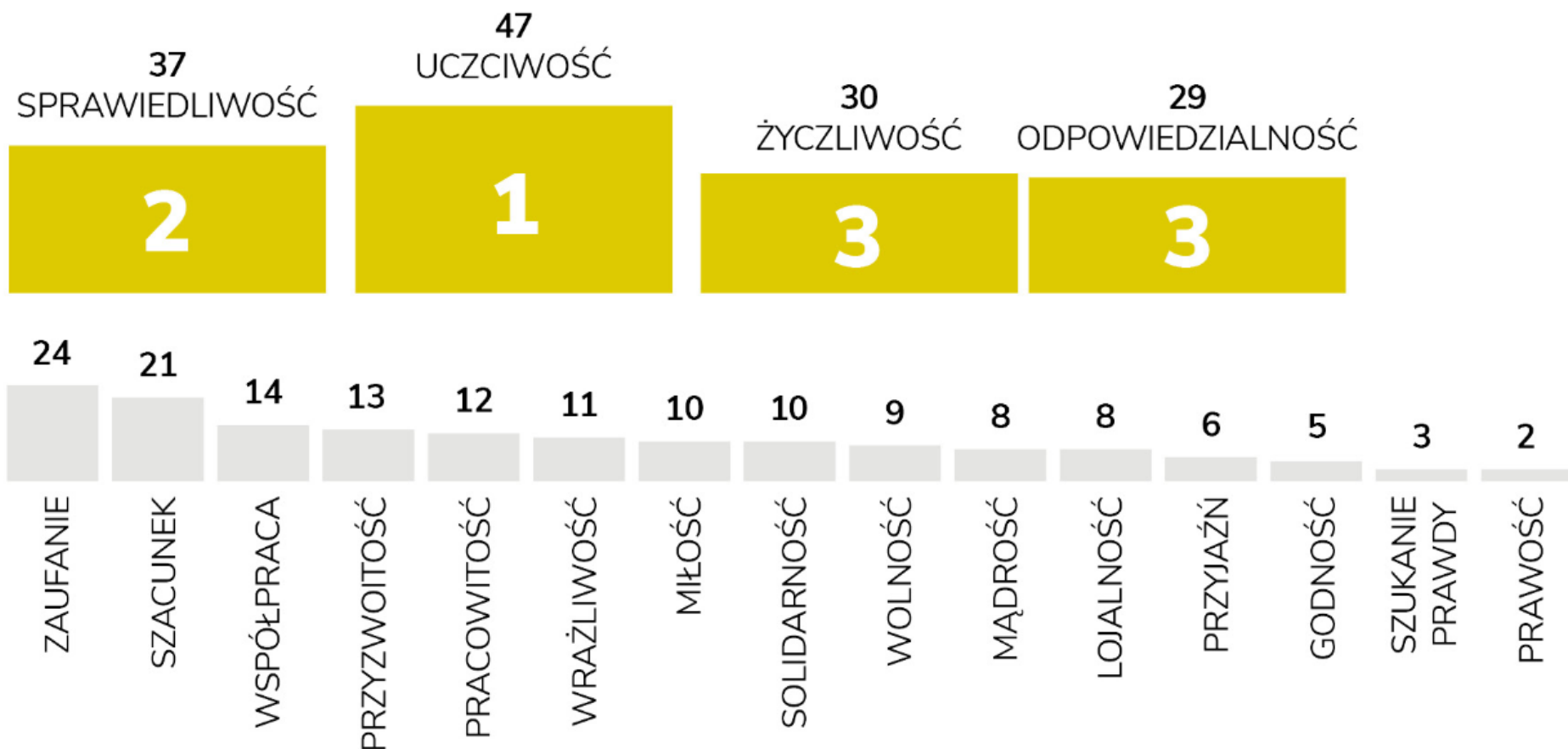

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ ankietowani mogli podać kilka odpowiedzi

strona ankiety

ANKIETA - PYTANIE 2

Które wartości w największym stopniu przyczyniają się do dobrego funkcjonowania społeczeństwa?

KULTURY NARODOWE

dystans władzy

Tablica 2.3

Podstawowe różnice między społeczeństwami o małym i dużym dystansie władzy

I. Normy, rodzina, szkoła i miejsce pracy

Mały dystans władzy	Duży dystans władzy
Nierówności między ludźmi powinny być zmniejszane	Nierówności między ludźmi są uzasadnione i pożądane
Przełożeni i podwładni powinni być i są do pewnego stopnia wzajemnie od siebie zależni	Podwładni powinni być zależni od przełożonych; w praktyce podwładni są w układzie jednoczesnej zależności i przeciwzależności
Rodzice traktują dzieci jak partnerów	Rodzice wpajają dzieciom posłuszeństwo
Dzieci traktują rodziców jak partnerów	Dzieci traktują rodziców z respektem
Nauczyciele oczekują od uczniów własnej inicjatywy	Inicjatywa w klasie należy wyłącznie do nauczycieli
Nauczyciele są profesjonalistami, przekazującymi uczniom prawdy uniwersalne	Nauczyciele są guru, przekazującymi uczniom osobiste prawdy
Uczniowie traktują nauczycieli jak partnerów	Uczniowie traktują nauczycieli z respektem
Osoby bardziej wykształcone reprezentują mniej autorytarne wartości niż osoby z niższym wykształceniem	Osoby z wyższym, jak i niższym wykształceniem reprezentują równie silne autorytarne wartości
Hierarchia w organizacjach wynika z odgrywania różnych ról, są one ustalone ze względów czysto pragmatycznych	Hierarchia w organizacjach jest odzwierciedleniem podstawowych nierówności między tymi na dolnych i tymi na górnych szczeblach drabiny
Dążenie do decentralizacji	Silna centralizacja
Niewielkie różnice w płacach między wysokimi i niskimi stanowiskami	Duże różnice w płacach między wysokimi i niskimi stanowiskami
Podwładni oczekują od przełożonych konsultacji przy podejmowaniu decyzji	Podwładni oczekują instrukcji od przełożonych
Idealnym przełożonym jest profesjonalny demokrata	Idealnym przełożonym jest wielkoduszny autokrata lub dobrotliwy ojczulek
Przywileje i oznaki statusu budzą wątpliwości	Przywileje i oznaki statusu są powszechnie uznawane i akceptowane

Tablica 2.3

Podstawowe różnice między społeczeństwami o małym i dużym dystansie władzy

I. Normy, rodzina, szkoła i miejsce pracy

Mały dystans władzy	Duży dystans władzy
Nierówności między ludźmi powinny być zmniejszane	Nierówności między ludźmi są uzasadnione i pożądane
Przełożeni i podwładni powinni być i są do pewnego stopnia wzajemnie od siebie zależni	Podwładni powinni być zależni od przełożonych; w praktyce podwładni są w układzie jednoczesnej zależności i przeciwzależności
Rodzice traktują dzieci jak partnerów	Rodzice wpajają dzieciom posłuszeństwo
Dzieci traktują rodziców jak partnerów	Dzieci traktują rodziców z respektem
Nauczyciele oczekują od uczniów własnej inicjatywy	Inicjatywa w klasie należy wyłącznie do nauczycieli
Nauczyciele są profesjonalistami, przekazującymi uczniom prawdy uniwersalne	Nauczyciele są guru, przekazującymi uczniom osobiste prawdy
Uczniowie traktują nauczycieli jak partnerów	Uczniowie traktują nauczycieli z respektem
Osoby bardziej wykształcone reprezentują mniej autorytarne wartości niż osoby z niższym wykształceniem	Osoby z wyższym, jak i niższym wykształceniem reprezentują równie silne autorytarne wartości
Hierarchia w organizacjach wynika z odgrywania różnych ról, są one ustalone ze względów czysto pragmatycznych	Hierarchia w organizacjach jest odzwierciedleniem podstawowych nierówności między tymi na dolnych i tymi na górnych szczeblach drabiny
Dążenie do decentralizacji	Silna centralizacja
Niewielkie różnice w płacach między wysokimi i niskimi stanowiskami	Duże różnice w płacach między wysokimi i niskimi stanowiskami
Podwładni oczekują od przełożonych konsultacji przy podejmowaniu decyzji	Podwładni oczekują instrukcji od przełożonych
Idealnym przełożonym jest profesjonalny demokrata	Idealnym przełożonym jest wielkoduszny autokrata lub dobrotliwy ojczulek
Przywileje i oznaki statusu budzą wątpliwości	Przywileje i oznaki statusu są powszechnie uznawane i akceptowane

kolektywizm – indywidualizm

Tablica 3.3

Podstawowe różnice między społeczeństwami kolektywistycznymi i indywidualistycznymi

polityka
I. Normy ogólne, rodzina, szkoła i miejsce pracy

Kolektywizm	Indywidualizm
Ludzie są częścią wielopokoleniowych rodzin lub innych grup wewnętrznych, które dają im ochronę i poczucie bezpieczeństwa w zamian za lojalność	Każdy żyje, aby zajmować się samym sobą i swoją najbliższą rodziną
Źródłem identyfikacji jest przynależność do sieci powiązań społecznych	Źródłem identyfikacji jest jednostka
Dzieci są uczone rozumować w kategoriach „my”	Dzieci są uczone rozumować w kategoriach „ja”
Należy unikać konfliktów i dążyć do zachowania harmonii	Uczciwa osoba szczerze i otwarcie wyraża swoje opinie
Komunikacja o wysokim kontekście	Komunikacja o niskim kontekście
Następstwem wykroczeń jest wstyd i utrata twarzy zarówno jednostki, jak i grupy, do której ona należy	Następstwem wykroczeń jest poczucie winy i utrata poczucia własnej godności
Celem edukacji jest nauczenie, jak wykonywać różne czynności	Celem edukacji jest nauczenie, jak zdobywać wiedzę
Dyplomy zapewniają dostęp do grup o wyższym statusie	Dyplomy podnoszą status materialny i poczucie własnej wartości
Relacje między pracodawcą i pracownikiem są postrzegane w kategoriach moralnych i przypominają więzy rodzinne	Relacje między pracodawcą i pracownikiem są kontraktem przynoszącym obojętne korzyści
Decyzje dotyczące zatrudnienia i awansu zależą od przynależności grupowej pracowników	Decyzje dotyczące zatrudnienia i awansu wynikają z obowiązujących przepisów i zależą od umiejętności i osiągnięć pracowników
Zarządzanie jest zarządzaniem grup	Zarządzanie jest zarządzaniem jednostek
Relacje międzyludzkie są ważniejsze od osiągnięcia celu	Osiągnięcie celu jest ważniejsze od relacji międzyludzkich

Tablica 3.4

Podstawowe różnice między społeczeństwami indywidualistycznymi i kolektywistycznymi

II. Polityka i idee

Kolektywizm	Indywidualizm
Interes grupy jest ważniejszy od interesu jednostki	Interes jednostki jest ważniejszy od interesu grupy
Życie prywatne jest zdominowane przez grupę	Każdy ma prawo do życia prywatnego
Opinie jednostki zależą od grupy, do której ona należy	Każdy powinien mieć swoje własne zdanie
Prawa i zasady różnią się w zależności od grupy	Prawa i zasady są takie same dla wszystkich
Niski produkt narodowy brutto na jednego mieszkańca	Wysoki produkt narodowy brutto na jednego mieszkańca
Dominująca rola państwa w gospodarce	Ograniczona rola państwa w gospodarce
Gospodarka oparta na interesach zbiorowych	Gospodarka oparta na interesach jednostki
Siła polityczna jest wyrażana przez grupy interesu.	Siła polityczna jest wyrażana głosami elektoratu
Prasa kontrolowana przez państwo	Wolność prasy
Importowane teorie ekonomiczne nie sprawdzają się, gdyż nie biorą pod uwagę zbiorowych i partykularnych interesów	Rodzime teorie ekonomiczne są oparte na dążeniu do realizacji interesów jednostki
Ideologie równości przeważają nad ideologiami wolności osobistej	Ideologie wolności osobistej przeważają nad ideologiami równości
W społeczeństwie najważniejsza jest harmonia i zgoda	Samorealizacja jest najważniejszym celem każdej jednostki

kobiecość – męskość

Tablica 4.2

Podstawowe różnice między społeczeństwami męskimi i kobiecymi

I. Normy ogólne, rodzina, szkoła i miejsce pracy

Kobiece	Męskie
Podstawową wartością jest troska o innych i ich ochrona	Najwyżej cenione są sukcesy materialne i postęp
Ważni są ludzie i przyjazne relacje między nimi	Ważne są pieniądze i dobra materialne
Każdy powinien być skromny i pokorny	Mężczyźni powinni być asertywni, ambitni i twardzi
Zarówno kobiety, jak i mężczyźni mogą być czuli i dbający o relacje międzyludzkie	Okazywanie czułości i dbanie o relacje międzyludzkie jest rolą kobiet
Sprawy bytowe i duchowe rodziny są przedmiotem troski obojga rodziców	W rodzinie o sprawy bytowe dbają ojcowie, a za sferę uczuć są odpowiedzialne matki
Placz nie jest ujmą ani dla chłopca, ani dla dziewczynki, nie powinno się jednak wdawać w bójkę	Dziewczynki mogą płakać, chłopcom płacz nie przystoi; zaatakowany chłopak powinien walczyć o swoje, dziewczynki nie powinny wdawać się w bójkę
Sympatia dla słabych	Sympatia dla silnych
Normą jest uczeń przeciętny	Normą jest uczeń wzorowy
Niepowodzenia w szkole są akceptowane jako jedno z życiowych potknięć	Niepowodzenia w szkole są tragedią życiową
Nauczyciel jest ceniony za przyjazne nastawienie do uczniów	Nauczyciel jest ceniony za kompetencję w przedmiocie
Chłopcy i dziewczynki uczą się tych samych przedmiotów	Chłopcy uczą się innych przedmiotów niż dziewczynki
Pracuje się, żeby żyć	Żyje się, żeby pracować
Menedżerowie kierują się intuicją i dążą do porozumienia	Menedżerowie powinni podejmować zdecydowane decyzje i być asertywni
Ważna jest równość, solidarność i jakość życia zawodowego	Ważna jest sprawiedliwość, współzawodnictwo pracy i osiągnięcia
Konflikty są rozwiązywane na drodze kompromisu i negocjacji	Konflikty są rozwiązywane przez konfrontację siły

Tablica 4.3

Podstawowe różnice między społeczeństwami męskimi i kobiecymi

II. Polityka i idee

Kobiecość	Męskość
Ideałem jest społeczeństwo socjalne (powszechnego dobrobytu)	Ideałem jest społeczeństwo wydajności
Potrzebującym należy się wsparcie	Na wsparcie zasługują najlepsi
Spółeczeństwo przyzwalające	Spółeczeństwo korygujące
Małe i powolne jest piękne	Duże i szybkie jest piękne
Priorytetem jest ochrona środowiska naturalnego	Priorytetem jest wzrost gospodarczy
Rządy przeznaczają relatywnie dużą część dochodu narodowego na pomoc krajom biednym	Rządy przeznaczają relatywnie niewielką część dochodu narodowego na pomoc krajom biednym
Rządy przeznaczają relatywnie małą część dochodu narodowego na zbrojenia	Rządy przeznaczają relatywnie dużą część dochodu narodowego na zbrojenia
Międzynarodowe konflikty powinny być rozwiązywane na drodze negocjacji i kompromisu	Międzynarodowe konflikty powinny być rozwiązywane przez demonstrację siły lub walkę
Relatywnie duża liczba kobiet zajmuje wybieralne stanowiska polityczne	Relatywnie niewielka liczba kobiet zajmuje wybieralne stanowiska polityczne
Dominująca religia podkreśla równość płci	Dominująca religia podkreśla wyższość płci męskiej
Emancypacja kobiet oznacza równość praw i obowiązków obu płci zarówno w domu, jak i w pracy	Emancypacja kobiet oznacza dopuszczenie ich do stanowisk zajmowanych zazwyczaj tylko przez mężczyzn

unikanie niepewności

Tablica 5.2

Podstawowe różnice między społeczeństwami o słabym i silnym unikaniu niepewności

I. Normy ogólne, rodzina, szkoła i miejsce pracy

Slabe unikanie niepewności	Silne unikanie niepewności
Niepewność jest naturalną częścią życia; życie należy przyjmować takim, jakie jest	Właściwa życiu niepewność jest stałym zagrożeniem, z którym należy walczyć
Niski poziom stresu; subiektywne poczucie dobrobytu	Wysoki poziom stresu; subiektywne odczucie niepokoju
Nie powinno się okazywać otwarcie agresji i uczuć	We właściwym czasie i miejscu można dać ujście agresji i uczuciom
Sytuacje dwuznaczne i związane z ryzykiem nie budzą lęku	Akceptacja „ryzyka oswojonego”, strach przed sytuacjami dwuznacznymi lub ryzykiem „nieznanym”
Dzieci dostają bardzo ogólne wskazówki co do tego, co jest nieczyste lub zakazane	Surowe zasady dokładnie określające dzieciom, co jest nieczyste i zakazane
Inne znaczy ciekawe	Inne znaczy niebezpieczne
Studenci doceniają wagę konstruktywnych dyskusji i preferują otwartość w podejściu do przedmiotu	Studenci oczekują jednoznacznego podejścia do przedmiotu i jednoznacznych odpowiedzi na wszelkie pytania
Nauczyciele mogą nie znać odpowiedzi na wszystkie pytania	Nauczyciele powinni znać odpowiedź na każde pytanie
Liczba praw i przepisów powinna być ograniczona do niezbędnego minimum	Silna emocjonalna potrzeba ujmowania wszystkiego w ramy praw i przepisów, nawet jeśli nie będą się one sprawdzały w praktyce
Czas jest drogowskazem	Czas to pieniądź
Pozytywny stosunek do bezczynności; ciężka praca jest koniecznością	Silna potrzeba bycia stale zajęтым; ciężka praca jest wewnętrzną potrzebą
Precyzja i punktualność wymagają szczególnego wysiłku	Naturalna skłonność do precyzji i punktualności
Akceptacja dla odmiennych i innowacyjnych działań i pomysłów	Represje wobec odmiennych zachowań i poglądów; niechęć do wprowadzania innowacji
Główne motywatory to osiągnięcia i uznanie	Główne motywatory to poczucie bezpieczeństwa i uznanie lub przynależność

Tablica 5.3

Podstawowe różnice między społeczeństwami słabo i silnie unikającymi niepewności

II. Polityka i idee

Slabe unikanie niepewności	Silne unikanie niepewności
Nieliczne prawa i zasady o charakterze ogólnym	Wiele szczegółowych praw i zasad
Jeśli przepisy czy zasady nie są przestrzegane, to należy je zmienić	Jeśli zasady nie są przestrzegane, to jesteśmy grzesznikami i powinniśmy odpokutować za grzechy
Silna kompetencja obywatelska wobec władz	Niekompetencja obywatelska wobec władz
Akceptacja społeczna dla protestów obywatelskich	Protesty obywatelskie powinny być tłumione
Pozytywny stosunek obywateli do instytucji państwowych	Negatywny stosunek obywateli do instytucji państwowych
Pozytywny stosunek urzędników państwowych do polityki	Negatywny stosunek urzędników państwowych do polityki
Tolerancja i umiarkowanie	Konserwatyzm, ekstremizm, prawo i porządek
Przyjazne nastawienie do ludzi młodych	Wrogie nastawienie do ludzi młodych
Regionalizm, internacjonalizm, próby zintegrowania mniejszości	Nacjonalizm, ksenofobia, represje wobec mniejszości
Wiara w zdrowy rozsądek i siłę uogólnień	Wiara w specjalistów i ekspertów
Więcej pielęgniarek niż lekarzy	Więcej lekarzy niż pielęgniarek
Racje (prawda) jednej grupy nie powinny być narzucane innym	Prawda jest tylko jedna i my ją znamy
Prawa człowieka: nikt nie powinien być prześladowany z racji przekonań	Religijny, polityczny i ideologiczny fundamentalizm i nietolerancja
W filozofii i nauce tendencja do relatywizmu i empiryzmu	W filozofii i nauce poszukiwanie ogólnych teorii
Naukowcy o odmiennych poglądach naukowych mogą być przyjaciółmi	Naukowcy o odmiennych poglądach naukowych nie mogą być przyjaciółmi

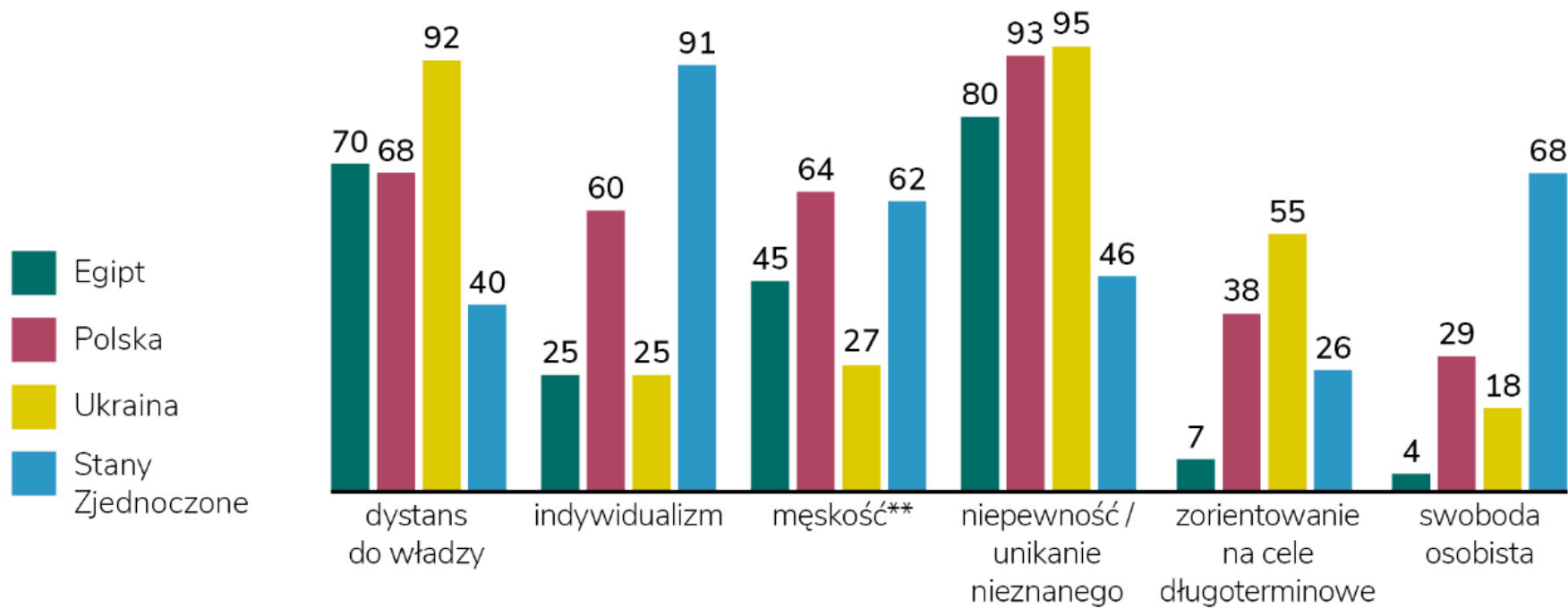
orientacja terminowości

Tablica 7.2

Podstawowe różnice między społeczeństwami o krótkoterminowej i długoterminowej orientacji

Orientacja krótkoterminowa	Orientacja długoterminowa
Poszanowanie tradycji	Adaptacja tradycji do współczesnych warunków
Poszanowanie społecznych i statutowych zobowiązań niezależnie od ponoszonych kosztów	Ograniczone poszanowanie dla społecznych i statutowych zobowiązań
Spółeczna presja na „dorównanie Kowalskim”, nawet jeśli wiąże się to z nadmiernymi wydatkami	Zapobiegliwość, oszczędne korzystanie ze środków
Niska stopa oszczędzania, ograniczone fundusze na inwestycje	Wysoka stopa oszczędzania, duże fundusze na inwestycje
Oczekiwanie szybkich rezultatów	Cierpliwość w oczekiwaniu na nierychłe wyniki
Dbłość o zachowanie „twarzy”	Wola podporządkowania się celom
Dążenie do Prawdy	Dążenie do respektowania wymogów Prawości

Obszary kultury narodowej według metody Geerta Hofstede'a*

RODZAJE SPOŁECZEŃSTW

Normatywność i pragmatyzm w społeczeństwach wg Michaela Minkova

Spółeczeństwo normatywne (np. Europejczycy): Większość ludzi ma silne pragnienie, aby wyjaśnić wszystko, co tylko jest możliwe. Ludzie w takich społeczeństwach dążą do ustalenia prawdy absolutnej oraz zachowania osobistej równowagi. Wykazują oni wielki szacunek dla tradycji i konwencji społecznych, a stosunkowo małą skłonność do oszczędzania na przyszłość. Są nastawieni na osiągnięcie szybkich rezultatów.

Spółeczeństwo pragmatyczne (np. Amerykanie): Większość ludzi nie ma potrzeby, aby wyjaśnić wszystko, gdyż wierzą oni, że jest niemożliwe, aby w pełni zrozumieć złożoność życia. Wyzwaniem nie jest znać prawdę, ale żyć uczciwie. Wierzą, że prawda zależy w dużym stopniu od kontekstu i czasu. Wykazują oni zdolność do zaakceptowania sprzeczności i dostosowują się do okoliczności. Mają także silną skłonność do oszczędzania i inwestowania oraz gospodarności i wytrwałości w osiąganiu wyników.

Pobłażliwość i powściągliwość w społeczeństwach wg Michaela Minkova

Spółeczeństwo pobłażliwe (np. Australijczycy, Kanadyjczycy) pozwala na stosunkowo łatwe zaspokojenie naturalnych dążeń związanych z korzystaniem z życia i zabawą.

Spółeczeństwo powściągliwe (np. Chińczycy, Rosjanie) tłumi potrzebę zaspokojenia potrzeb i reguluje je w drodze ścisłych norm społecznych.

Porównanie kultur narodowych – pytania

Co to znaczy, że systemy są kolektywistyczne lub indywidualistyczne?

- różnicuje je stosunek do autorytetu grupy społecznej, z której się wywodzą
- mają różny stopień niezależności i samodzielności
- bardziej akcentują różnice między wartościami liberalnymi i konserwatywnymi

Czym się różnią państwa normatywne od pragmatycznych?

- stosunkiem do prawa, oszczędzania i władzy
- skłonnością do podejmowania lub unikania ryzykownych zachowań
- nastawieniem na szybkie lub wydłużone w czasie efekty podjętych działań

Czym się różnią państwa pobłażliwe od powściągliwych?

- stosunkiem do norm społecznych i tradycji
- podejściem do norm nakazanych i dozwolonych
- przynależnością do starych lub nowych kultur

bibliografia

- podręcznik do wos wyd. Operon autorstwa Artura Derdziaka
- Kultury organizacyjne – Geert Hofstede